

Pro kvalitativní výzkum:

- 1) Téma, problém otázka, úvod a cíle výzkumu. Formulujte téma, problém, otázku svého výzkumu. Napište úvod (nejméně 1 odstavec), v němž představíte téma, vysvětlíte, co chcete zkoumat a proč je to zajímavé (přínosné). V dalším odstavci formulujte cíle vašeho výzkumu. **(4 body v hodnocení projektu)**
- 2) Hlavní výzkumná otázka (1) a vedlejší výzkumné otázky (maximálně 5) **(5 bodů v hodnocení projektu)**
- 3) Uveďte, zda jste si vybrali kvalitativní nebo kvantitativní výzkumnou strategii a proč jste se tak rozhodli (souvislý text). **(3 body v hodnocení projektu)**
- 4) Návrh metody sběru dat, představa o počtu a kontaktování výzkumných jednotek. Jak budete sbírat data? Z čeho budete ve výzkumu vycházet? Jak kontaktujete a vyberete zkoumané jednotky? Souvislý text **(4 body v hodnocení projektu)**
- 5) Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat - scénář rozhovoru, plán pozorování atd. **(3 body v hodnocení projektu)**
- 6) Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu (minimálně 1 odstavec) Jaké praktické a etické problémy budete ve výzkumu pravděpodobně řešit? Jak? Souvislý text **(3 body v hodnocení projektu)**
- 7) Záznam z prvního realizovaného rozhovoru/pozorování/analýzy dokumentu atd spolu s terénními poznámkami. **VOLBA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU PŘEDPOKLÁDÁ PROVEDENÍ PRVNÍHO POZOROVÁNÍ/ROZHOVORU ATD. JIŽ BĚHEM PŘÍPRAVY PROJEKTU.** Pokud nelze realizovat (ještě nemáte zajištěný vstup do terénu atd.,) udělejte rozhovor (a terénní poznámky) s někým, kdo vám pro výzkum může poskytnout informace (důležitý informátor, představitel zkoumané instituce, rodič zkoumaného dítěte atd). a vysvětlete v projektu tuto volbu. **(6 bodů v hodnocení projektu).**
- 8) Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu. Jak byste na základě prvních zkušeností z terénu upravili plán výzkumu? Souvislý text **(4 body v hodnocení projektu)**
- 9) Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek, dvě z toho zahraniční) dle citační normy jednoho z oborových časopisů. **(2 body v hodnocení projektu)**

Magdaléna Olšinská: projekt Diplomové práce

Téma: preference při plánování bydlení do budoucnosti stárnoucími osobami s mentálním postižením, kteří žijí doma s rodiči.

Problém: V současné době realizuje Společnost pro podporu osob s mentálním postižením (dále SPMP) kvantitativní výzkum týkající se představ o budoucnosti rodičů dospělých osob s mentálním postižením. Toto celorepublikové šetření však nereflektuje názory samotných dospělých osob s MP, kterých se výzkum úzce dotýká.

Otázka:

Nakolik se preference při plánování budoucnosti osobami s MP odlišují od plánů většiny rodičů s MP v ČR (výsledky výzkumu SPMP)?

Nakolik potvrdí komunikativní validizace výsledků rodičemi osob s MP výsledky výzkumu SPMP?

Nakolik se liší představy o plánování budoucnosti mezi rodiči a jejich potomky?

Úvod: Celosvětově i v ČR více než 50% dospělých osob s mentálním postižením žije doma se svými rodiči. Z práce Bc. Zdeňky Šánové „Podpora dospělého člověka s mentálním postižením“ vyplývá, že respondenti s MP žijící doma s rodiči neměli potřebu cokoli měnit a vykazovali spokojenost s tím, kde žijí. Ve výzkumu se projevila jejich silná fixace na rodinu, která může být podle autorky problematickou při řešení budoucnosti.

Zároveň jejich rodiče v období stáří mají sklon k stereotypu a sníženou iniciativu podnikat kroky ke změně situace (Vágnerová, 2008). Pokud se z různých důvodů rozhodnou nevyužít možnosti podporovaného, chráněného, nebo pobytového bydlení, kdo bude pečovat ve stáří o tyto osoby s mentálním postižením, až se jejich rodiče nebudou moci starat, nebo zemřou?

Cíle: Cílem mé práce je zjistit míru informovanosti o dostupných soc. službách, objasnit preference a obavy týkajících se bydlení v budoucnosti u dospělých osob s mentálním postižením a jejich rodičů a doplnit tím výzkumný záměr SPMP.

Hlavní výzkumná otázka

Z pohledu člověka s MP:

Dospělé osoby s MP žijí se svými rodiči protože je to výsledek jejich rozhodnutí, nebo důsledek nemožnosti volby?

Ve kterých oblastech života mají zájem na vlastním osamostatňování?

Nakolik jsou informováni o možnosti využití dostupné podpory (sociálních službách)?

Nakolik a jakým způsobem je s jejich názorem počítáno při řešení otázky bydlení v budoucnosti?

Z pohledu rodiče:

Nakolik rodiče potvrdí výsledky výzkumu SPMP?

Dospělé osoby s MP žijí se svými rodiči protože je to výsledek jejich rozhodnutí, nebo důsledek nemožnosti volby?

Nakolik jsou informováni o možnosti využití dostupných možnostech podpory (sociálních službách)?

Nakolik a jakým způsobem počítají s názorem svého potomka při řešení otázky bydlení v budoucnosti?

Strategie: kvalitativní výzkum, případová studie. šetření bude probíhat pomocí polostrukturovaných osobních rozhovorů. Při výzkumu ve spolupráci s osobami s MP není možné zajistit objektivní výsledky z vyplňování dotazníkového kvantitativního šetření. Tento výzkum má na malém vzorku respondentů doplňovat kvantitativní šetření SPMP.

Sběr dat:

Polostrukturované rozhovory, jednotlivá setkávání s dospělými lidmi s MP ve věku 30 – 50 let, žijícími ve společné domácnosti s rodiči. Kontaktujeme prostřednictvím SPMP.

Výběr závisí na: úroveň komunikace, stupeň postižení, ochota zapojit se do výzkumu (i souhlas rodičů). Celkový počet vzorku 4 rodiče, 4 potomci. Čistá časová dotace jednoho setkání přibližně 30 - 45 minut. Vyhrazeno více času podle potřeb výzkumu a respondentů.

Návrh rozhovoru s respondenty s MP:

- Věk
- Pohlaví
- Zdrav. Postižení/omezení
- Co děláte během obyčejného dne? – doma x stacionář x práce...
- S kým doma bydlíte? (vybrat obrázky – postavičky a dát je do bytu společně – modelová situace podle reality)
- Bydlel jste už někdy někde jinde? – možnost srovnání
- Jak se doma obvykle cítíte? – škálování pomocí smajlíků – 5 možností: velký úsměv, menší úsměv, zamračený, rozzlobený, slzy.
- Proč rád bydlíte se svými rodiči? – proč tento obličej?
- Je něco, co vám doma vadí? Co byste chtěl zlepšit?
- Chtěl/a byste bydlet jinde? Ano x Ne

Kdybyste chtěl / musel bydlet jinde, vybral byste si: (provedení s obrázky)

- Doma se sourozencem
- Ve stacionáři, přes víkend doma
- Celý rok v domově pro osoby s MP

- V chráněném bydlení – s kamarádem v bytě, pomoc asistenta
 - V chráněném bydlení – ve skupině
 - sám
 - S rodiči v domově pro seniory
- Znáte další možnosti, kde byste mohl bydlet?
 - Odkud o nich víte?
 - Co byste se chtěl nového naučit, dělat?
 - Jaké kroky podnikáte k naplnění své představy? – odpovědět ANOXNE
 - Mluvím o tom – s kým?
 - Návčik dovedností – jaké:
 - Spolupracuji s asistentem/organizací:
 - Žádné – nevím jak
 - Žádné – řekli mi, že to nejde
 - Žádné – nechci nic měnit
 - Je něco, z čeho máte obavy v budoucnu? Např.
 - Osamělost, stesk,
 - finance
 - Nezvládnou to sám
 - Nové lidi, prostředí, změny
 - ?
 - Mám někoho, kdo mi může pomoci, na koho se obrátit:
 - Rodič
 - Sourozenec
 - Kamarád, partner
 - Asistent
 - ?

PODPOŘENO OBRÁZKY:

- Panáček – žena, muž - respondent
- Panáček – rodiče
- Panáček – asistent, kamarád
- Panáček – soc. pracovník/ zdrav. sestra
- Dva byty
- Piktogram : postel (vyjádření místa, kde člověk přespává)
- Pobytové zařízení – větší dům

Provedení: manipulace s panáčky, kde budou mít postele? V jednom společném bytu, nebo každý ve svém? Vzdálenost domečků od sebe. Budou se navštěvovat přes den? Jak často?

- Kdo jim bude pomáhat? Když budou rodiče bydlet v pobytovém zařízení, kde bude bydlet panáček – respondent? – umístí panáčka k rodičům, nebo ho ponechá doma?

Otázky pro rodiče:

Věk, pohlaví, zdravotní obtíže

Jak vypadá váš běžný den?

Jak byste popsal vztah s vaším synem/dcerou?

Jaké jsou jeho/její silné stránky/ Co umí dobře?

Jak si představujete budoucnost vašeho syna/dcery?

Myslíte si, že máte na toto téma názor podobný, nebo rozdílný?

Jaké kroky při plánování otázky bydlení v budoucnosti jste již uskutečnili?

Co bylo pro vás motivem, z jakého důvodu jste začali/ nezačali?

Co vám v této souvislosti dělá obavy?

Odkud máte informace?

Znáte někoho, na koho se obrátit?

Praktický problém: spolupráce respondenta a komunikace s výzkumníkem, formulace vlastního názoru, zvýšená ovlivnitelnost názorů, nepochopení otázky.

Řešení: dotatek času na rozhovor, promyšlené jednoduché otázky, podpořeno obrázky.

Etický problém: osobní údaje – v rámci ochrany osobních údajů bude použito jen křestní jméno/první písmeno jména a údaj o věku. Ostatní osobní údaje nebudou v práci uvedeny.

Etický problém: získání informovaného souhlasu s účastí na výzkumném šetření – z odborné literatury vyplývá, že jen některé osoby s MP jsou schopny pochopit význam výzkumu, který se jich týká.

Řešení: vysvětlit co nejjednodušeji účel výzkumu:

„Ptám se dospělých lidí s mentálním postižením, jak si představují svůj život a bydlení v budoucnosti. Odborníci takovým lidem budou umět lépe porozumět a pomoci jim a jejich rodinám.“

Záznam z terénu

Rozhovor s členkou pracovní skupiny budoucnost, která má na starosti realizaci a vyhodnocení kvantitativního dorazníku SPMP. Setkání z důvodu prodiskutování finální podoby výzkumného kvalitativního šetření, získání kontaktů a zjištění výsledků jejich šetření před realizací mého výzkumného plánu.

Délka setkání: 60 min, v bytě pracovnice.

M: ...přišla jsem vám představit finální návrh podoby výzkumného kvalitativního šetření, které by poskytlo vašemu realizovanému výzkumu zpětnou vazbu a hlubší pohled do problematiky. Zajímá mě váš názor, jestli je navrhovaný projekt v této podobě realizovatelný a pro vaše účely přínosný. Kdy budou známy výsledky vašich dotazníků?

RE: máme zhruba 200 vyplněných použitelných dotazníků, výsledky už měly být hotové, ale zpraování trvá déle než jsme očekávali a hotové by to mělo být hotové v průběhu čtyř pěti týdnů, až se vrátím ze služební cesty.

M:.... děkuji že mi o nich dáte včas vědět, ráda bych je využila ve svém rozhovoru s rodiči osob s MP.

Re: z jakého důvodu plánujete do výzkumu zahrnout i rodiče? Plánujete jiné otázky než jsou v našem dotazníku?

M: Otázky jsou podobné, podrobněji zaměřené na plánování do budoucna a na situaci z jejich pohledu. Domnívám se, že to rozšíří případovou studii, poskytne širší kontext a bude možné sledovat i případné odlišnosti od pohledu osob s MP.

---Následovně jsme probraly moje návrhy piktogramů, popsala jsem podpůrný systém při kladení otázek v plánovaných rozhovorech, dostala jsem informace týkající se internetových zdrojů piktogramů.---

RE: chápu to tak, že piktogramy máte jen jako doplňující podporu, že?

M: Ano, pro případ kdyby se rozhovor neobešel bez nich.

RE: (zamyšlení)...většina potenciálních respondentů, se kterými jsem v kontaktu by to měla zvládnout i bez nich.

M: Děkuji za informaci. (nahlížím do svých poznámek...)

Dále považuji za důležité zjistit, zda osoby s MP bydlí s rodiči, protože je to výsledek jejich volby, nebo skutečnosti že příležitost k volbě nedostali.

RE: to nebude úplně snadné, já osobně bych se jich neptala přímo, ale zkusila bych tuto oblast prozkoumat vícero otázkami: třeba jestli se jich někdo ptal v minulosti na jejich názor...

M: jaké soc.sloužby a podpora těmto rodinám jsou v současné době k dispozici? Ve výzkumu se **chi** zaměřit na to, jestli je využívají, jak jsou spokojeni, a pokud je nevyužívají, jaké o nich

mají informace. V materiálu z MENCAPU, který jste mi poskytla, bylo uvedeno tvrzení, že tito pečující rodiče mohou mít se žádáním o služby negativní zkušenosti a nedostatek informací...

RE: na území města Brna je to z terénních služeb možnost pečovatelské služby, osobní asistence, respitní služby zařízení TEREZA, sdružení Srdíčko tuto službu přestalo poskytovat. Seznam pobytových zařízení naleznete na portálu MPSV – zprávy z komunitního plánování. Volná kapacita tam ale uvedena nebude, to lze zjistit leda telefonicky.

M: Takže se prostřednictvím vašeho dotazníku snažíte zjistit, jaké služby by si rodiče dospělých osob s MP přáli v ČR rozvinout, aby na to SPMP mohlo reagovat...

RE: v podstatě ano, problém je v tom že rodiče si stěžují, ale neangažují se v podnikání kroků ke změně. Chybí nám jejich iniciativa. (poněkud vyčerpaný tón)

M: proto si myslím, že je důležité zahrnout do mého kvalitativního výzkumu i rodiče...

RE: v Brně se schází zájmová skupina dospělých s MP, vždy první čtvrtek v měsíci. Chodí tam ti komunikativnější a bylo by možné tam realizovat i vaše rozhovory. Myslím, že by bylo dobré dělat rozhovory s mimi zvlášť a zvlášť s jejich rodiči.

M: Děkuji za informace a za sjednání kontaktů pro provedení rozhovorů.

Návrh modifikace rozhovorů: Považuji za důležité mít připravenou verzi podpůrných piktogramů a být připraven ji flexibilně použít v případě potřeby, ale možná nebude zapotřebí při všech rozhovorech. Realizovat rozhovor v klidné místnosti z důvodu kvalitnějšího záznamu na diktafon. Doplnit otázku pro osoby s MP: už se vás někdo ptal, kde chcete bydlet? Už jste někdy plánovali kde budete bydlet?

Doplňující otázka pro rodiče: Co by vám pomohlo při uskutečňování vašich plánů týkající se bydlení? Ukazuje se nezbytným uskutečnit další cvičný rozhovor s respondentem s MP. S pracovníkem jsem si již sjednala termín zprostředkování setkání. Zároveň považuji za nutné se nejprve seznámit s výsledky výzkumu SPMP.

Seznam literatury:

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

STRNADOVÁ, I. *Rodiny osob s mentálním postižením : současné směry ve výzkumu a možnosti speciálněpedagogické intervence*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7290-388-7

ČERNÁ, M. *Česká psychopedie*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 9788024615653

- ŠIŠKA, J. *Mimořádná dospělost*. UK Praha: Karolinum, 2005. 97 s. ISBN 80-246-0992-4.
- ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2006. 200 s. ISBN 80-7367-060-7.
- HOLLAND, A.J. *Ageing and learning disability*. The British Journal of Psychiatry 2000, 176: 26-31. Dostupné na: Bjp.rcpsych.org on February 23, 2011
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. 872 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie handicapu*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 8071849294
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1318-5.
- PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno : MSD, 2006.
- VALENTA, M. *Psychopedie. teoretické základy a metodika*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Parta, 2009. 366 s. ISBN 9788073201371.
- WEEKS, L. E., Nilsson, T., Bryanton, O., & Kozma, A. (2009). *Current and Future Concerns of Older Parents of Sons and Daughters With Intellectual Disabilities*. Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities, 6, 180- 188. Retrieved February 28, 2011, from EBSCO database.
- VODIČKA, A. *Chráněné bydlení pro osoby s mentálním postižením: potřeby a očekávání rodičů*. Bakalářská práce. Vedoucí práce: PhDr. Jan Vančura, Ph.D. Brno : Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, 2011. ISBN neuvedeno
- ŠÁNOVÁ, Z. *Podpora dospělého člověka s mentálním postižením*. Bakalářská práce. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Barbora Bazalová, Ph.D. Brno : Masarykova univerzita, pedagogická fakulta, 2011. ISBN neuvedeno

Velmi zajímavé téma a dobrý záměr – doplnit kvantitativní šetření kvalitativními daty. Provedení je ale lehce nedbalé, hlavně z hlediska stylistiky a množství překlepů a chyb (třeba v interpunkci), na tom by se rozhodně dalo zapracovat. Přeji hodně zdaru v realizaci projektu!